

KINDEREN GEVEN KLEUR AAN GELOVEN
De Orthodoxe Kerk van Rusland en haar toekomst

Zondag voor de Oosterse Kerken 6 mei 2007

KINDEREN GEVEN KLEUR AAN GELOVEN
De Orthodoxe Kerk van Rusland en haar toekomst
Zondag voor de Oosterse Kerken 6 mei 2007

WOORD VOORAF

Dit jaar 2007 staat in het werk van de Katholieke Vereniging voor Oecumene de Orthodoxe Kerk van Rusland centraal, en in het bijzonder haar kinderen. Door de Zondag voor de Oosterse Kerken - dit jaar in het weekend van 5-6 mei -, door lezingen in parochies en door publicaties in tijdschriften vragen wij aandacht voor de christenen van Orthodoxe en andere oosterse tradities. De Russische Orthodoxe Kerk is de getalsmatig belangrijkste oosterse kerk ter wereld. Ze heeft, zowel in eigen land als buitenslands, vele gelovigen en parochies.

De Zondag voor de Oosterse Kerken heeft als thema *KINDEREN GEVEN KLEUR AAN GELOVEN. De Orthodoxe Kerk van Rusland en haar toekomst*. We zijn hierbij geïnspireerd door de iconen, geschilderd door kinderen en jongeren van de schildersschool de Heilige Berg in Sint-Petersburg. Deze preeksuggesties gaan in op het thema en op de lezingen.

Op de Zondag voor de Oosterse Kerken vragen we bij de collecte aandacht voor twee projecten met kinderen in Rusland, een voor gehandicapte weeskinderen en de voornoemde icoonschildersschool voor kinderen in Sint-Petersburg. U vindt ze beschreven achter in deze preeksuggesties.

Voor de Zondag voor de Oosterse Kerken en verdere activiteiten rondom dit thema vindt u ook informatie op onze Website: www.oecumene.nl

Leo van Leijssen,
Medewerker Oosterse Kerken

PREEKSUGGESTIE

Iconen

Hieronder wordt ingegaan op het thema van de Zondag voor de Oosterse Kerken 'Kinderen geven kleur aan geloven. De Orthodoxe Kerk van Rusland en haar toekomst', in het licht van de lezingen van het Romeinse C-jaar voor de Vijfde Zondag van Pasen.

Het is deze zondag Zondag voor de Oosterse Kerken. Op deze zondag in 2007 staat de Orthodoxe Kerk van Rusland centraal, en meer in het bijzonder: haar kinderen. Kinderen vertegenwoordigen iets van het nieuwe en het kwetsbare. Kinderen zoeken hun weg in het leven, dat zich aan hen, al levend, onthoudt. Het evangelie toont ons een belangrijke voorkeur voor de blik van kinderen. 'Als gij niet als kinderen zijt...'. In de geloofsopvoeding is het van vitaal belang dat het kind wordt aangesproken in zijn of haar spontaneïteit en creativiteit. Zij zijn wellicht het meest geëigend, toegerust, om iets te laten oplichten van het gelaat van God. Bijvoorbeeld in iconen van hun hand. In elk geval is dat de mening van Rostislav Girvel, de leider van een icoonschilderschool voor kinderen in het Russische Sint-Petersburg, het voormalige Leningrad. Girvel begint hen al op zeer vroege leeftijd in te wijden in de icoonschilderkunst.

Na jarenlange ervaring als docent heeft hij zijn eigen methode ontwikkeld om kinderen de technieken van het iconenschilderen bij te brengen. Hoewel 'techniek' waarschijnlijk niet het meest geschikte woord is om uit te leggen wat men kan verwachten van het werken met kinderen van zo jonge leeftijd, vier en vijf jaar. Maar Girvel vindt deze leeftijd het meest geschikt om het leerproces in gang te zetten [...].

"Hij gelooft dat het na die leeftijd te laat is en dat er iets zal ontbreken wanneer dat iets niet op het juiste moment wordt gevat en gebruikt. Kinderen bezitten

een speciale 'kneedbaarheid' van de ziel, die alleen typisch voor hén is, een onzichtbare 'lens' van een innerlijke visie. Deze geeft een onverdeelde zuiverheid van waarnemen, die transparant blijft en allernauwkeurigst de stralen van de waarheid weerspiegelt. Girvel ziet deze vruchtbare 'substantie' als de meest waardevolle component om zijn leerdoelen te bereiken."

[Overeen, Uitgave van de katholieke Vereniging voor Oecumene, april 2007, p 1, interview met de Russische iconendeskundige, Marina Vasina, over Girvel]

Orthodoxe Kerk van Rusland en haar toekomst

Op de poster van deze Zondag is een Sint-Joris met de Draak afgebeeld, een icoon die is geschilderd door een toentertijd elfjarig Russisch-orthodox meisje uit Sint-Petersburg. Sacha Ershakova, de jonge schilderes, heeft les gehad op de icoonschilderschool voor kinderen. De school is gehuisvest in het belangrijkste Orthodoxe kerkgebouw van de stad, de kathedraal van de Moeder Gods van Kazan, genoemd naar een beroemde icoon van Maria. Net zoals je bij ons Onze Lieve Vrouw van Den Bosch hebt.

Eeuwenlang hebben christenen het niet kunnen nalaten om hun geloof te verbeelden, om het uit te drukken in beeldende 'kunst'. Zozeer zelfs dat er zelfs kathedralen naar zijn vernoemd, zoals de Kazanskij-kathedraal. Dat brengt ons bij het belang van het beeld. Beeld in het Grieks is: icoon. We staan vandaag stil bij het belang dat de icoon kan hebben voor christelijk geloven.

Woord

De leider van de icoonschilderschool voor kinderen in Sint-Petersburg, Rostislav Girvel, heeft een duidelijke opvatting van wat een icoon is. Een icoon is het geschilderde Woord van God. Het gaat bij een icoon om het Woord. Ze moet het Woord goed weergeven en uitdrukken in lijn en kleur. Anders slaat de icoon nergens op. Daartoe zijn er bij het icoonschilderen bepaalde

vaste regels ontstaan. Die kan de schilder niet zomaar op zijn of haar eigen houtje veranderen. Je verandert het Woord - de tekst van de bijbel - toch ook niet zomaar! Dat is de oosters-orthodoxe opvatting van iconen. Vanuit die opvatting dat iconen het Woord uitdrukken, zoals dat in de H. Schrift tot ons komt, kunnen we naar de bijbelteksten van deze zondag gaan, zoals de romeinse liturgie ons die aanbiedt. Kunnen we daar verhaalstrengen, thema's, onderwerpen ontdekken, die ook door de icoon worden uitgedrukt?

Paaslicht

In de liturgie van deze Vijfde Zondag van Pasen staat het licht van Pasen centraal, het licht van de Verrijzenis, het licht van de Opgestane Heer, Jezus Christus. In de symbolen en de gezangen, maar met name ook in de lezingen uit de Bijbel kunnen we als het ware iets proeven, iets aflezen, van dat paaslicht. De al jarenlange traditie in de rooms-katholieke parochies van Nederland om de Zondag voor de Oosterse Kerken op de Vijfde Zondag van Pasen te houden, is niet zonder betekenis. De Oosterse Kerken zijn bij uitstek geloofsgemeenschappen die het paaslicht door het prisma van hun geloofstraditie laten schijnen: fel en kleurig. Met name de Russisch-orthodoxe Kerk laat dit paaslicht stralen doorheen haar iconen.

[Hnd 14,21-27]

In de eerste lezing zien we Paulus en Barnabas het evangelie, de Blijde Boodschap, verkondigen (Hand 14, 21). Op het einde van de tekst is er sprake van het 'openen van de deur naar het geloof'. Wat in deze bijbeltekst, maar in feite in heel de Schrift wordt uitgedrukt, is het afkondigen van een Goed Bericht; van het openen van een deur naar God. Iconen zijn in kleur en lijn niet anders: Gods Goede Bericht in ons midden, het paneel van de icoon als een deur naar Hem, naar geloof in Hem.

[Apok 21,1-5a]

De tweede lezing neemt ons mee naar het visioen van Johannes: een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. 'Zie, Ik maak alles nieuw', zegt Degene die op de troon zit. Iconen worden door mensenhanden gemaakt, in het geval van de icoonschilderschool in Sint-Petersburg door kinderen en jongeren. Toch worden iconen ook als 'niet-door-mensenhanden-gemaakt' omschreven. Het ene is niet in tegenspraak met het andere. Net zoals wij in de bijbel God kunnen beluisteren in mensenwoorden, zo kan de icoon uit onze handen rollen als een 'venster' op hetgeen aan ons leven ten grondslag ligt, maar tegelijkertijd enorm overstijgt. In een icoon zien we iets van die afglans van de komende nieuwe hemel en aarde. De icoon is het visioen van levensvernieuwing gevat in hout en verf. Daarom zijn iconen voor veel mensen zo troostrijk. Ze ontmoeten er al iets in van een God die "alle tranen uit hun ogen wissen" zal (Openbaring 21, 4). De icoon heeft iets van "de tent van God bij de mensen" (Openbaring 21, 3), stelt zijn liefde voor ons tegenwoordig. Inderdaad een venster op God, een deur naar geloof. En hoe mooi zijn iconen vaak niet, schoon "als een bruid die zich voor haar man heeft getooid" (21, 2). "Schoonheid zal de wereld redden", zei de Russische schrijver Dostojevski. Schoonheid vinden we in Schrift en icoon, Gods schoonheid, en de pracht van ons eigen wezen zoals God dat gemaakt en bedoeld heeft en dat met name kinderen uit kunnen stralen. "Dank voor het ontzagwekkend wonder dat ik ben/, voor het wonder van uw werken; hoe ga ik U ter harte."(ps 139, 14).

[Joh 13,31-33a.34-35]

De derde lezing, uit het evangelie, duidt hier ook op, meer in het bijzonder op: Gods heerlijkheid zoals die in Jezus Christus uitstraalde. En in dat licht zien we het nieuwe gebod: heb elkaar lief, hou van elkaar. Dat heeft met daden te maken, van liefde. Maar ook met schoonheid. Kijk maar naar de "bruid die zich voor haar man heeft getooid". "Schoonheid zal de wereld redden". Zoals het nieuwe Jeruzalem ooit zal neerdalen en nu al een beetje doorbreekt in het visioen van Johannes, zo breekt

als het ware in een icoon al iets door van die werkelijkheid van Degene die op de troon zit en zegt: “Zie, Ik maak alles nieuw”. De icoon is de ‘materialisering’ of liever de actualisering van het ‘Heden’ zoals dat met name in de liturgie steeds weer als nieuw klinkt en daar even oplicht. In de joodse paasliturgie, als de vader tegen zijn zoon zegt dat men nú uittrekt uit Egypte. In de christelijke paasliturgie, wanneer deze zingt: ‘Heden roept de Hades klagend uit: Vernietigd is mijn macht!’ (Orthodoxe liturgie).

Kinderen geven kleur aan geloven

De kinderen van de icoonschilderschool in het Russische Sint-Petersburg worden op een heel creatieve en beeldende manier ingewijd in dat visoen, in die schoonheid, in die liefde, zoals de iconen die uitstralen, maar zoals we die ook vinden in het lezen van de Bijbel en in het vieren van de liturgie en in het liefdevol omgaan met God, met anderen, met de schepping, met onszelf ook. Dat alles is een herinnering - gedachtenis! - én een appèl. De icoon herinnert ons aan die oproep, in heel haar verstillings. Misschien zijn kinderen daarom wel het meest aangewezen om iconen te schilderen. Kinderen zijn geen heiligen, maar ze hebben nog een gevoeligheid voor het mysterie, dat ook in iconen wordt uitgedrukt. ‘Kinderen geven kleur aan geloven’. Dat zeggen we over de Russisch-orthodoxe kinderen, die op de icoonschilderschool zitten van Sint-Petersburg, maar in principe over alle kinderen. Laten we ons geloof door hen kleuren, en door de iconen, en door de kleurigheid van oosters christendom.

VOORBEDE

Intenties voor de Zondag voor de Oosterse Kerken 2007. Men kan er ook enkele uit selecteren, b.v. om ze in te voegen in de eigen intenties.

Voor de Russisch-orthodoxe Kerk in Rusland zelf en verspreid over heel de aarde, dat ze een ware getuigenis en lofprijzing van God moge geven in onze wereld, laat ons de Heer bidden:

Heer, ontferm U!

Voor de jonge gelovigen in de Orthodoxe Kerk van Rusland, dat ze onderricht mogen worden in het Woord der waarheid, dat hun de Blijde Boodschap van gerechtigheid geopenbaard moge worden en hun de volharding in geloof en de oprechtheid van leven geschonken worden, laat ons de Heer bidden:

Voor alle kerken en christenen in Rusland, dat ze het Evangelie van Jezus Christus mogen uitdragen en leven temidden van hun medechristenen en landgenoten, laat ons de Heer bidden:

Voor de mensen in Rusland van alle geloven en wereldbeschouwingen, dat ze hun levensovertuiging in vrijheid mogen beleven tot welzijn van hun medemensen, laat ons de Heer bidden:

Voor het land Rusland en zijn bewoners, dat het een samenleving van welzijn en gerechtigheid moge zijn en een bron van vrede voor onze wereld, laat ons de Heer bidden:

Voor alle kinderen over de hele wereld, in het bijzonder hen die kansarm en ontheemd zijn, dat ze hoop mogen ontvangen en dat aan hen recht en gerechtigheid gedaan mogen worden, laat ons de Heer bidden:

Voor de Russisch-orthodoxe christenen en alle oosterse christenen in ons midden, dat ze zich als onze broeders en zusters in Christus mogen ervaren, laat ons de Heer bidden:

LIEDSUGGESTIE

Intochtslied, 'Vol van verwachting...', Gezangen voor Liturgie, Gooi en Sticht 1996, Gezang **643** (p. 754)

Ik zag een troon, Gezangen voor Liturgie, **623**: 1, 2, 4 (p. 718-719)

Wek mijn zachtheid, Gezangen voor Liturgie **650** (p 763)

PROJECTEN

De Katholieke Vereniging voor Oecumene vraagt de rooms-katholieke parochies bij gelegenheid van de Zondag voor de Oosterse Kerken steun voor twee projecten van de Russisch-Orthodoxe Kerk.

U kunt uw bijdrage voor deze projecten overmaken op giro 1087628 t.n.v. Katholieke Vereniging voor Oecumene, Walpoort 10, 5211 DK 's-Hertogenbosch o.v.v. het project.

De projecten die dit jaar centraal staan zijn:

Project 'Miloserdije': Basisopleiding groenbeheer voor gehandicapte jongeren van weeshuis nr. 4 in St. Petersburg

Het weeshuis nummer 4 is gevestigd op een groot terrein in de nabijheid van St. Petersburg. In dit tehuis verblijven ongeveer 600 (meervoudig) gehandicapte kinderen en jongeren in de leeftijd tot 18 jaar. In de afgelopen jaren is met financiële steun van de Nederlandse stichting Miloserdije (barmhartigheid) een groot deel van het terrein gesaneerd en een grote groentetuin aangelegd die samen met de kinderen wordt onderhouden en ontwikkeld. Dit initiatief betekende een geweldige verbetering in het leven van de kinderen. In het kader van deze ontwikkeling is gestart met de voorbereiding van een basisopleiding groenbeheer. Het doel van deze basisopleiding is om de deelnemers in staat te stellen zelfstandig te werken in de groententuinen van dit huis, respectievelijk elders. Intussen is de benodigde leerstof gemaakt en tevens is een lesprogramma opgesteld. De coördinatie van deze opleiding wordt verzorgd door mw. Tamara Kovaljova, hoogleraar aan de landbouwuniversiteit van St. Petersburg. Bij de ontwikkeling van de tuinen en de voorbereiding van de basisopleiding zijn eveneens docenten en studenten van de Wageningse Universiteit betrokken.

De totale kosten van het project gedurende de aanlooperperiode van 3 jaar zijn geraamd op € 28.000,--. Dit bedrag moet geheel

uit sponsoring worden geworven. De vereniging wil dit project vanwege het unieke karakter en de band tussen Rusland en Nederland graag steunen uit de opbrengst van de collecte op de Zondag voor de Oosterse Kerken.

Project 'Svyatogorie': Icoonschilderschool voor kinderen in St. Petersburg

Al vele jaren leidt Rostislav Girvel jonge kinderen op tot icoonschilder. Zijn icoonschilderschool Svjatogorie (Heilige Berg) is sinds 1998 ondergebracht in de Kazanskij Sobor (= kathedraal) van St. Petersburg. Op heel jonge leeftijd (4-6 jaar) beginnen kinderen met de opleiding. Het cursusjaar duurt van september tot mei. Twee keer per week krijgen de kinderen les.

Zijn methode mag gezien worden als een vorm van catechese aan de hand van iconen. Bij catechese wordt gebruik gemaakt van de meest waardevolle gave van de waarneming van kinderen – hun natuurlijke creatieve denken, vrijheid en verlangen om te scheppen. Deze natuurlijke vrijheid van de verbeelding van kinderen wordt door Girvel heel behoedzaam gericht op de wereld van de icoon. Hij introduceert zijn leerlingen in de wereld van de oude iconen en tegelijkertijd leert hij hen hun theologische taal te verstaan.

Voor het volgen van de cursus betalen de leerlingen een bescheiden bijdrage, onvoldoende om de materiaalkosten te dekken. De vereniging wil het werk van Rostislav Girvel voor de opleiding van een nieuwe generatie icoonschilders in Rusland graag steunen uit de opbrengst van de collecte op de Zondag voor de Oosterse Kerken.

Daarnaast geeft de Katholieke Vereniging voor Oecumene in samenwerking met de icoonschilderschool dit jaar kaarten van iconen en voorstellingen van sprookjes uit die door leerlingen van deze school zijn gemaakt. Een deel van de opbrengst uit de kaartenverkoop komt eveneens ten goede aan de icoonschilderschool.

Set van zes luxe uitgevoerde dubbele kaarten met afbeeldingen van iconen en sprookjes.

De afbeeldingen op de kaarten zijn afkomstig uit de icoonschilderschool Svyatogorie. Een set van zes kaarten kost € 7,50 (inclusief verzendkosten).

Een informatief boekje *Kinderen geven kleur aan geloven*.

Het boekje biedt informatie bij de afbeeldingen op de kaarten en korte meditatieve teksten. De kosten van dit informatieve boekje zijn € 2,50 (inclusief verzendkosten).

Zowel de kaarten als het informatieve boekje kunt u telefonisch bestellen via het telefoonnummer 073-6136471 of via e-mail op secretariaat@oecumene.nl

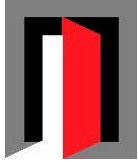
Tentoonstelling iconen kinderen van de 'Heilige Berg'

In oktober en november 2007 hoopt de Katholieke Vereniging voor Oecumene in het Kasteel van Hernen en de Abdij van Egmond, samen met de A.A. Brediusstichting te Hernen en voornoemde abdij, een tentoonstelling te organiseren van de iconen door kinderen van de Sint-Petersburgse icoonschilderschool de 'Heilige Berg' van R. Girvel.

RUSSISCH-ORTHODOXEN EN ANDERE OOSTERS-ORTHODOXEN IN NEDERLAND

Algemene informatie en adressen in:

- <http://www.ruskerk.nl/>
- <http://noderotor.net/orthodox/index>
- <http://www.orthodoxekerk.org/>
- Jaarboek, Vereniging van Orthodoxen "H. Nikolaas van Myra".

Katholieke Vereniging voor **Oecumene**

Walpoort 10

5211 DK 's-Hertogenbosch

T 073 6136471

E secretariaat@oecumene.nl

www.oecumene.nl

Gironummer Zondag voor de Oosterse Kerken: 1087628